

ДЕТСКАТА АГРЕСИЯ КАТО МОДЕЛ НА ПОВЕДЕНИЕ

Дончева, Ю. (2019). *Преодоляване на формираните в семейството модели за агресивно поведение на детето*. Русе: Примакс

Албена Симова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Монографията на колежата доц. д-р Юлия Дончева е посветена на печално популярния, но все още без ефективно решение проблем за ролята на семейството при формиране на модели на агресивно поведение у децата през различните етапи на детството (до пълнолетието им) с акцент предучилищната възраст.

С цел намирането на обяснение за детската агресия са систематизирани различни психологически теории за развитието и поведението на детето. По този начин е направено своеобразно „подреждане“ на разнородни психологически теории, както и логическото им обвързване в посока на търсенето на обяснение на детската агресия.

Извършена е сериозна диагностика на степента на агресивност сред деца на 5 – 6 и 6 – 7-годишна възраст, провокирана от дискомфорт на децата в семействата им. Установени са най-важните причини за агресивното им поведение, свързани с позицията им сред родителите и сиблингите. Показана е зависимостта между агресивното поведение на децата и преживяването им в различните семейни ситуации и взаимоотношения. С теоретико-методологичен характер е изследователският резултат, доказващ, че фрустриращите ситуации в семейството неусетно натрупват агресивна енергия у детето, която се проявява чрез различни форми на поведение извън семейството. Защо агресията не е емоция, не е мотив или нагласа, а модел на поведение. Всички поведенчески, емоционални и смислообразуващи стереотипи се формират у детето в семейството в пери-

ода на неговото израстване и социализация. По какъв начин семейството формира това базово душевно благополучие или неблагополучие, което ще стане основа за изграждане на жизнени стратегии, е от особено значение. В тази връзка, с теоретико-приложен характер е концептуалната идея, че преодоляването на агресивността в ранна възраст има превантивен ефект спрямо агресивността при зрялата личност.

Авторката чрез емпирично изследване дава своя доказателствен отговор на този труден въпрос – има ли начин още в предучилищна възраст да се преодолеят тези модели и как би могло да стане това? Чрез приложния принос – разработен и апробиран е модел за работа с родителите на агресивни деца, който може да се използва и безпроблемно да се приложи в практиката. Също така е разработена и апробирана система от педагогически ситуации – игри драматизации, насочени към превенция и корекция на агресивното поведение в предучилищна възраст, който може лесно да се адаптира в работата на масовата детска градина. С ярък практико-приложен характер е оригиналният 5-модулен модел за работа с деца и родители, който осигурява реализиране на връзката „дете – учител – родител“ с цел преодоляване на агресивното поведение на деца от предучилищна възраст.

Експонирана е изключително актуална тема с голям изследователски ресурс – т.нар. предизвикателно агресивно поведение на децата в България, провокирано и развито в семейството. Възможността то да бъде редуцирано още в предучилищна възраст чрез работата на педагозите, така че да не се разшири в по-късна възраст, създавайки по-сериозни социални проблеми. Залага се на разширяването на превантивните функции на възпитанието, обвързвайки ги по-пряко с агресивността – как възпитанието предпазва от агресивни прояви, за да се мултиплицира към по-частното: как възпитанието в семейството предпазва и как възпитанието в социума на детето от тази възраст не само предпазва, но и коригира, помага за преодоляването им. Проблематиката в частност е ситуирана към динамичността на процеса на приобщаващото образование съобразно потребностите на децата и учениците и в зависимост от спецификата на обществения живот, отнесена към Наредбата за приобщаващото образование, Обн. – ДВ, бр. 86 от 27.10.2017 г., в сила от 27.10.2017 г.; изм. и доп., бр. 105 от 18.12.2018 г., в сила от 18.12.2018 г. Приета с ПМС № 232 от 20.10.2017 г.

THE CHILD AGGRESSION AS A MODEL OF BEHAVIOR

Doncheva, Y. (2019). *Overcoming family-formed patterns of aggressive child behavior*. Ruse: Primax

✉ **Dr. Albena Simova**
ResearcherID: U-1422-2019
University of Sofia
1504 Sofia, Bulgaria
E-mail: history@azbuki.bg